

บทที่ 3

สมัยการอพยพครั้งใหญ่

สมัยประวัติศาสตร์ของกรีกนั้นอาจแบ่งออกได้คือ

1. ระหว่าง 2000 B.C—500 B.C เป็นสมัยพัฒนาการขั้นต้นในนครรัฐต่าง ๆ ของกรีก
2. ระหว่าง 500 B.C—338 B.C เป็นสมัยรุ่งโรจน์ที่สุดของกรีก
3. ระหว่าง 338 B.C—146 B.C เป็นสมัยเสื่อมและเป็นสมัยที่นครรัฐต่าง ๆ ของกรีกหมดอิสรภาพ ตกอยู่ใต้อำนาจของมาซิโดเนีย และต่อมาก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของโรมัน

1. สาเหตุและเส้นทางอพยพ

ตั้งแต่ก่อนสมัยของสปาร์ตาและเอเธนส์ ได้มีผู้ตั้งถิ่นฐานอยู่บนพื้นแผ่นดินนี้แล้ว รวมทั้งได้มีการเดินทางไปมาเพื่อแสวงหาดินแดนใหม่บ้างแล้วด้วย ดินแดนใหม่ที่พบนั้นบางแห่งมีขนาดใหญ่กว่าเมืองแม่เสียอีก ในด้านทรัพย์สิน ความมั่งคั่ง และศิลปะก็ก้าวหน้ากว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่สร้างวัฒนธรรมของชาติกรีกนั้นไม่ใช่ผู้ที่ปกครองดินแดนกรีก แต่จะเป็นพวกที่ได้หลบหนีไปในสมัยการรุกรานของดอเรียน พวกนี้ถึงแม้จะเป็นพวกที่พ่ายแพ้ในสงครามแต่ก็ได้ถ่ายทอดอารยธรรมให้แก่พวกที่อพยพเข้ามาภายหลัง

ประวัติศาสตร์กรีกที่สำคัญยิ่งตอนหนึ่งก็คือตอนที่กรีกได้ขยายออกไปครอบครองตลอดบริเวณทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ก่อนสมัยโฮเมอร์ผู้คนเหล่านี้ยังมีฐานะเป็นนอแมด เร่ร่อนไปทั่วบริเวณคาบสมุทรบอลข่านในทะเลเออีเจียน รวมถึงบริเวณฝั่งเอเชียตะวันตก เมื่อสมัยการรุกรานของพวกดอเรียน พวกเฮเลนส์ผู้รักเสรีภาพทั้งหลายก็ต้องอพยพไปหาที่ทำมาหากิน แสวงหาเสรีภาพที่ตนประสงค์ รวมทั้งหลีกเลี่ยงที่จะต้องถูกจับเป็นเชลย นอกจากนี้พวกกรีกที่รอดตายจากการสงครามกรุงทรอยไปอยู่ในเอเชีย แล้วก็เกิดเรือแตกจึงตั้งถิ่นฐานอยู่ตามเกาะในบริเวณใกล้เคียงนั่นเอง บางพวกก็เดินทางกลับบ้านอย่างเหนื่อยหน่ายมาพบว่าบัลลังก์ของตนมีผู้ครองแทน ภรรยา มีสามีคนใหม่แล้ว จึงตัดสินใจลงเรือกลับไปแสวงหาโชคดีกว่า

บนแผ่นดินกรีกเองต่อมาก็เผชิญปัญหาพลเมืองเพิ่มขึ้น รวมทั้งความเฟื่องฟูของสปิริทแห่งนักผจญภัย และความต้องการตลาดสำหรับระบายสินค้า เป็นแรงผลักดันให้ต้องการแสวงหาดินแดนเพิ่ม เหตุผลอื่นก็คือเหตุทางด้านยุทธศาสตร์ ความต้องการเส้นทางคมนาคมขนส่งเพื่อ

ส่งอาหารและแร่ธาตุ ในที่สุดจึงได้มีการสร้างจักรวรรดิการค้า แลกเปลี่ยนสินค้า ศิลปกรรมและแนวความคิด ซึ่งในที่สุดก็ถูกนำมาผสมผสานจนเกิดเป็นอารยธรรมแบบเฉพาะของกรีกดังกล่าวแล้ว

2. กระแสอพยพ

กระแสอพยพมี 5 สายคือ

1. พวกที่เริ่มจากทางเหนือและตะวันตก จากเทสซาลี พทิโอทิส บีโอเธีย และเอโตนเลีย ตลอดคริสตศตวรรษที่ 12 และ 11 B.C การอพยพนี้เป็นการอพยพซ้ำ ๆ มุ่งสู่บริเวณทะเลอีเจียน และ กรุงทรอย สร้างนคร 12 แห่งที่เรียกว่า Aolian League

2. พวกที่มุ่งไปสู่คาบสมุทรเพลอปอนเนซุส ทำให้พวกเอเคียนและไมซิเนียนต้องหนีไปอิตาลี หรืออูเบีย บางพวกไปไซเคลด ข้ามทะเลอีเจียนไปตั้งนคร 12 แห่งคือ Ionian Dodecapolis ทางภาคตะวันตกของเอเชียน้อย

3. พวกดอเรียนเข้าสู่คาบสมุทรเพลอปอนเนซุสเข้าสู่ไซเคลด ยึดครองครีต คีรีเนีย และสถาปนา Dorian Hexapolis รอบบริเวณหมู่เกาะโรดส์

4. บางพวกไปตั้งถิ่นฐานอยู่ทางชายฝั่งนครเทรซถึงนครร้อยแห่งที่บริเวณช่องแคบเฮลเลสปอนท์ โพรพอนทิส และทะเลยูซิน

5. พวกที่เคลื่อนที่ไปทางตะวันตกถึงเกาะไอโอเนียน ข้ามไปอิตาลี ซิซิลี และในที่สุดก็เดินทางไปถึงไกลและสเปน

ระหว่างปี 800—600 B.C จัดว่าเป็นยุคล่าดินแดนใหม่

3. ความเกี่ยวข้องกับเมืองแม่

เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่มีลักษณะตัดกรีกออกจากกัน ทำให้แนวโน้มของโพลิสต่าง ๆ เป็นไปในทางที่ไม่สามารถจะรวมกันได้ด้วยเมืองเหล่านี้มีขนาดเล็กมากถ้าเปรียบกับเมืองในปัจจุบัน จำนวนประชากรจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนเกินจำนวนร้อยคนขึ้นไป เมืองเหล่านี้จะเจริญขึ้นในบริเวณที่อยู่ใกล้แนวป้องกันธรรมชาติที่ดี เช่น อยู่บนภูเขาหรือที่สูง ที่เรียกว่า “เมืองสูง” หรือ “acropolis” ในเอเธนส์

ระหว่างปี 800—600 B.C นั้นนครรัฐต่าง ๆ ของกรีก เริ่มมีพัฒนาการทางการเมืองเป็นของตนเองและออกแสวงหาอาณานิคมในต่างแดน จึงได้เรียกรวมยวดยุคเหล่านี้ว่า Magna Graecia

ระหว่างปี 600—400 B.C จะเป็นระยะที่อารยธรรมของนครรัฐเจริญสูงสุด พอถึง 400 B.C เริ่มเสื่อมทางการเมือง และในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 4 จักรวรรดิมาซิโดเนียภายใต้การปกครองของพระเจ้าฟิลิป และพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชก็เข้ารุกราน ในที่สุดก็รวมนครรัฐต่าง ๆ ของกรีกเข้าด้วยกัน ต่อจากนั้นอีกประมาณ 200 ปี โรมก็เข้าครอบครองต่อมา

เมืองสำคัญในสมัยล่าอาณานิคม เท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันก็คือบิแซนติอุม แอสสิเลีย หรือมาร์เซิลล์ รวมถึงเกาะซิซิลี และตอนปลายของร่องเท้าบูทของคาบสมุทรอิตาลี ที่ต่อมาชาวโรมันเริ่มเรียกดินแดนนี้ว่า Magna Graecia (Great Greece) การแสวงหาดินแดนนี้มีได้ทำในนามของรัฐบาลกรีกทั้งหมด แต่ทำไปในนามของนครรัฐ เมื่อต่อมาดินแดนเหล่านั้นมีเสรีภาพมากขึ้นก็เหลือแต่ความรู้สึกที่ว่ากรีกเป็น “เมืองแม่” เท่านั้น การแสวงหาดินแดนใหม่เหล่านั้นก็อาจจะสรุปเหตุผลเข้าใจว่าเป็นเพราะความกระหายที่ดิน ประชากรล้นประเทศ และการทำสงครามระหว่างกันเองอยู่เสมอ ทำให้ประชากรรู้สึกเบื่อหน่ายจึงดิ้นรนไปหาที่อยู่ใหม่ ที่น่าสังเกตก็คือประชาชนเหล่านั้นไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใดก็ยังคงมีความรู้สึกที่ว่าพวกตนนั้นเป็นชาวกรีกอยู่เสมอ และพวกตนนั้นมีความเป็นอยู่เหนือกว่าพวกที่ไม่ได้พูดภาษากรีกที่เรียกว่าบาบาเรียนดังกล่าวแล้ว

สิ่งที่ควบคู่มากับการขยายดินแดนก็คือการค้า¹ ชาวกรีกต้องการข้าวจากดินแดนโพ้นทะเล แรงผลิตน้ำมันกับไวน์เป็นสินค้าออก ด้วยเหตุตั้งนี้รัฐบาลกรีกจึงต้องยอมปล่อยให้เจ้าของที่ดินใหญ่ ๆ เอาเปรียบเจ้าของที่ดินผืนเล็ก ๆ พวกเจ้าของเรือและพ่อค้ากลายเป็นพวกหนึ่ง พวกกลาสีเรือธรรมชาติและกรรมกรท่าเรือเป็นอีกพวกหนึ่ง โครงสร้างทางสังคมเริ่มซับซ้อน ทุกฝ่ายต่างพยายามเรียกร้องสิทธิเพื่อกลุ่มตนซึ่งเจ้าของที่ดินเป็นผู้ผูกขาดไว้กลุ่มเดียวมาแต่เดิม

ต่อมาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 7 ได้มีการเริ่มนำระบบเงินเหรียญมาใช้ พวกที่ได้รับประโยชน์จากการนี้คือพวกชนส่วนน้อยที่มั่งคั่งขึ้น พวกขุนนางเจ้าของที่ดินเริ่มคลายความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ตามระบบอุปถัมภ์เดิม เลิกสนใจการเมืองการสงคราม ในแต่ละเมืองมีการลุกฮือขึ้นเพื่อก่อการจลาจลครั้งแล้วครั้งเล่า เกิดมีผู้เผด็จการหรือทรราชย์เข้ายึดอำนาจรัฐ ผู้เผด็จการเหล่านั้นไม่ต้องอาศัยฝีมืออะไร เพียงแต่เสนอว่าจะแก้ไขโดยวางแบบแผนใหม่เพื่อแก้ไขความยุ่งยาก ผู้คนก็จะพากันเชื่อถือเพียงเพราะต้องการการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น บางนครรัฐทรราชย์จะยึดการ

¹ Alfred Zimmern. *The Greek Commonwealth* (New York : Random House, Inc., 1964) p.10—34

ปกครองอย่างมั่นคง แต่บางรัฐจะมีฐานะเป็นเพียงการสลับฉากเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองไปเรื่อย ๆ บางนครรัฐก็ไม่ปรากฏเงาของทรราชย์เหล่านี้เลย¹

เมื่อเปลี่ยนจากการใช้ระบบเก่าคือ “การแลกเปลี่ยน” มาเป็นการใช้เงินเหรียญก็มีการสร้างมูลค่ามาตรฐานขึ้น เช่น ใช้วัวควายเป็นมาตรฐานกำหนดอัตราแลกเปลี่ยน บางพวกใช้เกลือหรือหอยบางชนิด สำหรับพ่อค้าอียิปต์และมาซิโดเนียใช้ทองคำหรือเงินเป็นน้ำหนัก กรีกใช้ทองแดงหรือแท่งเหล็กเป็นเงินตาม 6 แท่งเท่ากับ 1 กำมือ ต่อมาก็เริ่มมีการประทับตราเป็นการบอกราคาของเงินนั้น ประทับชื่อนครรัฐไว้เป็นประกันด้วย ถ้าราคาน้อยก็ใช้โลหะชั้นเล็ก นอกจากนี้ก็ใช้เหรียญทองแดง ชาวเอเธนส์ประทับตรารูปนกเค้าแมวไว้ข้างหนึ่ง พระเศียรเทวีธนาไว้ข้างหนึ่ง ต่อมาพวกลิเดียและเปอร์เซียก็สร้างเหรียญทองคำขึ้นใช้

ผลของการแสวงหาอาณานิคมโดยสรุปก็คือ

1. ทำให้เกิดรสนิยมใหม่ (new taste)
2. เป็นการเปิดตลาดการค้าใหม่ (new market)
3. เกิดปัญหาใหม่ ๆ เนื่องจากพัฒนาการทางการเมือง เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ (new problems)

การค้าขายกับอาณานิคมเหล่านั้นสร้างความมั่งคั่งให้แก่ชาวกรีกเป็นอย่างมากในด้านวัฒนธรรมมีผลให้วัฒนธรรมกรีกแพร่หลายเข้าไปในแถบเมดิเตอร์เรเนียนโดยทั่วถึง²

4. ผลของการอพยพที่มีต่อเศรษฐกิจ

ที่เห็นได้ชัดจากการใช้เงินเหรียญก็คือทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการแลกเปลี่ยนเงินเหรียญนั้นทำได้ง่ายกว่าการแลกเปลี่ยนสินค้า ทำให้สะดวกในการเพิ่มทุนและการผลิตสินค้า เมื่อมีการลงทุนมาก อิทธิพลก็เพิ่มทวี คนจนต้องหันไปกู้หนี้ยืมสินในที่สุดก็ตกเป็นทาสเงินกู้ ถึงกับบางคนต้องยอมเสียที่ดิน ทรัพย์สินของตน สิ่งสุดท้ายที่ต้องยอมเสียก็คือเสรีภาพของตนเอง คนจนกลายเป็นทาสดังที่เฮลิออด กวีแห่งปีโอเทียได้เขียนบทประพันธ์ของเขาเมื่อประมาณปีคริสตศตวรรษที่ 8 B.C คือ works and Days กล่าวถึงการที่คนจนถูกกดขี่และความเจ็บปวดที่คนเหล่านี้ได้รับ คุณลักษณะของพวกเขาขนนางก็เปลี่ยนไปไม่ได้มีความเป็น Shepherds of the folk เหมือนในสมัยโฮเมอร์อีกต่อไป แต่กลายเป็นเจ้าชายที่ละโมภและเห็นแก่สินบน แทนความมั่งคั่งมีความสำคัญยิ่งกว่าชาติกำเนิดในการที่จะไต่เต้าขึ้นไปสู่ความมี

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Crane Brinton, et al., *Civilization in the West* (New Jersey : Prentic Hall Inc., 1964)

² Will Durant, *The Life of Greece* (New York: Scion and Schuster 1939) pp. 115—130

อำนาจทางการเมือง ซึ่งถ้าจะสรุปว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพจากยุคสมัยอริสโตเครติค หรืออภิชนาธิปไตย ไปสู่ยุคชนาธิปไตย (Plutocratic) ก็คงจะได้เกิดมีพวกที่เรียกว่านายทุน (Capitalists) ในปัจจุบันทำหน้าที่จัดหาผลิตผลเพื่อส่งเป็นสินค้าออกและเป็นผู้เรียกร้องที่จะให้มีการให้ค่าจ้างแรงงานที่ถูกที่สุดเท่าที่จะทำได้ มีการขนส่งทางจากโพ้นทะเล แรงงานเหล่านี้เป็นที่นิยมมากกว่าการจ้างแรงงานเพราะถูกกว่าคนจนเดินขบวนเรียกร้องความยุติธรรม แต่ในเมื่อผู้ตัดสินใจคัดความต่าง ๆ คือชนชั้นสูง การเรียกร้องหาความยุติธรรมทั้งมวลจึงไม่มีผลแต่ประการใด

5. ทรรราชย์

ท่ามกลางความทุกข์ยากดังที่ได้กล่าวแล้ว หลายนครรัฐก็พยายามที่จะจัดระเบียบการปกครองใหม่ หลายนครรัฐปกครองแบบทรรราชย์ (Tyranny) มีพื้นฐานมาจากการเรียกร้องของชาวนาชาวไร่ที่ไม่อาจต่อต้านเจ้านายของตนโดยลำพัง เมื่อโรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวนมากขึ้น การค้ารุ่งเรืองเกิดเมืองใหญ่ ๆ ขึ้นมากมาย พวกพ่อค้ามีอิทธิพลเพิ่มอย่างรวดเร็ว พวกช่างฝีมือไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของพวกขุนนางอีกต่อไป ฝ่ายพวกพ่อค้าก็ต้องการให้มีการจัดระเบียบการปกครองใหม่ ต่างก็มองหาผู้นำที่เชื่อว่าจะมีความกระตือรือร้น และกล้าหาญอาจจะเป็นคนชั้นกลางเองหรืออาจจะเป็นพวกขุนนางเองก็ได้ การเปลี่ยนแปลงก็ต้องกระทำโดยการรัฐประหาร ซึ่งถ้าสำเร็จก็ใช้เวลาสั้น แต่รุนแรงมาก คืออาจจะทำการยึดป้อมค่าย ชวนประชาชนที่ไม่พอใจ และพวกกรรมกรลุกฮือขึ้นเรียกร้องสิทธิ ล้มรัฐบาลเสีย ประกาศตนเองเป็นผู้มีอำนาจปกครองแต่ผู้เดียว คนที่ได้อำนาจมาด้วยการใช้วิธีการรุนแรงดังกล่าวนี้โดยไม่ใช้วิธีที่ถูกต้องตามกฎหมายมีความหมายแต่เดิมว่า “ได้มาด้วยการให้คำมั่นสัญญา” มีชื่อเรียกในภาษากรีกว่า “Turannos” เป็นชื่อที่ได้มาจากการขานพระนามกษัตริย์ลิเดีย ซึ่งต่อมาคำนี้ได้แปรความหมายไปในทางที่ไม่ดี เพราะการได้มาซึ่งอำนาจโดยไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมนี้ ชาวกรีกถือว่าเป็นความชั่วร้ายสำหรับคำว่า “Tyrant” ในความหมายปัจจุบันก็ได้หมายความเพียงผู้ที่ได้อำนาจการปกครองมาด้วยการให้คำมั่นสัญญา แต่ยังหมายถึงผู้ที่ใช้อำนาจป่าเถื่อนแสดงอำนาจปกครองผู้ที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามอย่างโหดร้ายป่าเถื่อน โดยทั่วไปนั้น ทรรราชย์ก็พยายามที่จะสร้างสัมพันธไมตรีอันดีกับกษัตริย์อื่น เช่น โพลีครีส (Polycrates) แห่งซามอสมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับอมาซิส (Amasis) แห่งอียิปต์เป็นต้น วิธีการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีที่สุดก็คือการแต่งงานระหว่างกันอย่างที่ไม่คลลเชนิสแห่งซิซิออน ได้เชิญชายหนุ่มมาให้ลูกสาวเลือก หรืออาจจะให้เชื่อมสัมพันธ์ทางการค้าเพื่อแก้ปัญหาคนว่างงาน การกระทำดังนี้ถ้าทำให้ประชาชนกินดีอยู่ดีประชาชนก็จะเกิดความนิยมไปเอง สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือบุคลิกภาพของผู้เป็นหัวหน้าเองด้วย

การปกครองแบบทราซีย์นี้มั่นคงที่สุดในไอโอเนีย ด้วยเหตุผลสำคัญคือความใกล้ชิดกับพวกลิเดียและเปอร์เซียทำให้รัฐบาลกลางต้องเข้มแข็ง ทั้งเพื่อให้ปกครองตนเองอยู่ได้และเพื่อปกครองดินแดนที่เป็นเกาะด้วย ระบอบทราซีย์ที่นี้จึงดำรงสืบต่อกันยึดเหนี่ยวยิ่งกว่าที่ปรากฏในแผ่นดินกรีซในยุโรป ระหว่างคริสตศตวรรษที่ 7 นั้นทราซีย์ที่มีชื่อเสียงเด่นที่สุดคือ ทราไซบูลุส (Thracubulus) แห่งไมเลตุส และต่อมาคือโพลีครตุส (Polycratus) แห่งซามอสได้สร้างกองทัพเรือที่เข้มแข็ง สร้างสัมพันธไมตรีอันดีกับมาซิสแห่งอีบีปต์ เชื่อกันว่าทรงหวังที่จะมีอำนาจเหนือดินแดนในหมู่เกาะทะเลเอเจียนทั้งหมด นอกจากนี้ก็คือในนครรัฐต่าง ๆ รอบ ๆ ช่องแคบคอรีนธ์ ซิซิออนและเมการา ซึ่งประชากรเชื้อสายฟรี-ดอเรียนส่วนใหญ่จะได้รับการกดขี่จากพวกลอร์ดดอเรียนทำให้ต้องเรียกร้องหาผู้ที่เข้มแข็งคือทราซีย์ ผู้สร้างราชวงศ์คอรีนเทียนก็คือซิไซเซลุส Cypselus เป็นเชื้อสายฟรี ดอเรียน เป็นคนรักสงบมาถึงสมัยของโอรสคือพีเรียนเดอร์ (Periander) ก็ได้สร้างอาณาจักรอันทรงอำนาจ เป็นผู้อุปถัมภ์ศิลปะวิทยาที่ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่ง พีเรียนเดอร์พยายามที่สุดที่จะสร้างโรงเรียนสอนกวีนิพนธ์ ตรวจสอบจำนวนทาสเพื่อฝึกคนงานช่างฝีมือขึ้นในนครรัฐ

การปกครองแบบทราซีย์นี้ มักจะมีระยะเวลาค่อนข้างสั้น กล่าวคือทราซีย์บางคนก็สามารถยึดอำนาจไว้ได้จนถึงสมัยของบุตรชายตน เช่น ในซิซิออน มีทราซีย์ปกครองต่อกันมาถึงร้อยปี ซึ่งนับเป็นข้อยกเว้น เพราะโดยปรกตินั้นอำนาจที่ได้มากจากการใช้กำลังมักจะถูกยึดแย่งกลับไป ดังนั้นการปกครองในระบอบทราซีย์มักจะถูกยกเลิก จนถึงสมัยเมื่อบ้านเมืองเกิดสับสนอลเวง ทราซีย์ก็จะกลับมามีอำนาจใหม่ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่พอใจนอกจากความเชื่อในการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดส่วนบุคคล (Individualism) แล้ว ประชาชนยังมีหน้าที่อื่นอีกคือควรต้องเคารพกฎหมายเพื่อป้องกันความสับสนอลเวงที่จะเป็นการเปิดทางให้ทราซีย์ก้าวขึ้นสู่อำนาจ¹

สรุปก็คือการปกครองแบบทราซีย์นี้จะปรากฏเข้มแข็งในหมู่ชาวกรีกทางภาคตะวันตกในสมัยครั้งแรกแห่งคริสตศตวรรษที่ 6 ก่อนคริสตกาล ในเขต Leontini และ Agrigentum ในซิซิลี และต่อมาก็คือในคูเมและไซบารีส สำหรับในคอรีนธ์นั้นก็เป็นครรัฐที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นพ่อค้า กรรมกร และกลาสีเรือ ซึ่งคนเหล่านี้ล้วนเป็นคนในบังคับของนครวยและผู้เฒ่าที่เฉลียวฉลาดสามารถควบคุมพวกคนชั้นสูงไว้เป็นตัวเชิด อย่างเช่นใน Sicyon นั้น ออร์ธาโกรัส (Orthagoras) สามารถตั้งราชวงศ์ที่ยืนยงมาได้เกือบหนึ่งศตวรรษ ระหว่างสมัยที่โคลสเธเนิส แห่งนครเอเธนส์ก็สามารถล้มล้างอำนาจอภิชนาธิปไตย สร้างระบบ “ชาติกุล” (tribes) ใหม่ที่มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย และกำหนดพื้นฐานที่เน้นความเสมอภาคเป็นสำคัญ ในสปาร์ตา ก็เริ่มสร้างระบบการ

¹ Cyril Robinson, *History of Greece*. p.p 30-43

เมืองใหม่ ที่นับว่าเป็นการปิดสมัยเก่าคือสมัยแห่งระบอบอภิชนาธิปไตย (Aristocracy) มาเป็นทรราชย์ (Tyranny) อย่างที่หลายนครรัฐของกรีกเป็น จากอภิชนาธิปไตยมาเป็นประชาธิปไตย (Democracy) คือเอเธนส์ และเปลี่ยนจากอภิชนาธิปไตยมาเป็นระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism) ก็คือแบบของสปาร์ตานั้นเอง¹

ผลกระทบของการขยายดินแดนที่มีต่อกรีก

1. ความต้องการแผ่ขยายอารยธรรมเฮลเลนิกของตนรุนแรงขึ้นกว่าเดิมกว่าเมื่อครั้งยังรวมกันอยู่บนพื้นแผ่นดินกรีกเองโดยตรง เนื่องจากความรู้สึกที่ว่าพวกตนได้อพยพมาอยู่ท่ามกลางประชากรที่ต่างเชื้อชาติกับตน เช่น ที่ไซรีน ซึ่งชาวเรออพยพมาอยู่ได้มั่งคั่งขึ้นเนื่องจากการซื้อขายผลิตผลอัฟริกัน เป็นการชวนเชิญให้ชาวกรีกจากนครรัฐอื่น ๆ พากันอพยพมาด้วย เมื่อมาอยู่รวมกันดังนั้นก็เกิดความรักในหมู่พวกของตนมากขึ้นก่อนที่จะเกิดสงครามกับเปอร์เซียเสียอีก

2. อารยธรรมเฮลเลนิกแพร่ขยายไปอย่างรวดเร็วในระยะนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนมหากกรีก “Greater Greece” ทางภาคใต้ของคาบสมุทรอิตาลี และซิซิลี ซึ่งประชากรประกอบด้วยเพสซาเปียน ไชคันส์และซิเซล ซึ่งมีเชื้อสายอิตาเลียนที่แม้จะต่อต้านวัฒนธรรมเฮลเลนิกบ้างก็ไม่รุนแรงนัก ปรากฏว่าในสมัยที่โรมันเข้ายึดครองซิซิลี นั้น เกาะนี้จะมีสภาพเป็นเกาะของกรีก มีวิวัฒนาการทางการเมือง วิทยาศาสตร์ และวรรณกรรมที่คล้ายคลึงกันมาก แม้รัฐธรรมนูญก็ได้แบบอย่างมาจากกรีก

3. ลักษณะเฉพาะของอาณานิคมกรีก ก็คือลักษณะที่ไม่ใช่การยึดครองเพื่อจุดประสงค์ทางทหาร หรือเพื่อจุดประสงค์ทางการค้าเหมือนพวกฟินิเซียน แต่จะเป็นการยึดครองดินแดนเพื่อการตั้งถิ่นฐานทำกินจึงทำให้ความตั้งใจที่สร้างสรรค์อารยธรรมเฮลเลนิกของตนเป็นไปอย่างตั้งใจจริงมากขึ้น

¹ Jean Hatzfeld, *History of Ancient Greece*, p.p 68 69

สรุปท้ายบทที่ 3

1. การอพยพครั้งใหญ่ นั้นหมายถึงการเดินทาง 2 ระยะ คือ

- ก. การเดินทางครั้งแรกเมื่อประมาณ 3,000—2,000 B.C คือการเดินทางของ Achaeans
- 2,000 B.C คือการเดินทางของ Ionians
- 1,000 B.C คือการเดินทางของ Dorians

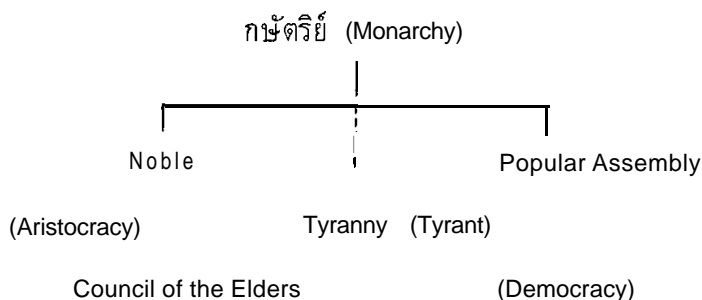
จากดินแดนภาคกลางของยุโรป

ข. เมื่อประมาณ 1,000 B.C ระหว่างสมัยการรุกรานของดอเรียนนั้น พวกไอโอเนียนได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่แคว้นไอโอเนียในเอเชียน้อย โดยมีอีกพวกหนึ่งอพยพไปอยู่บริเวณคาบสมุทรกรีซ คือ ที่แคว้น Attica มีเมืองหลวงคือเอเธนส์ ทำให้ชาวเอเธนส์ และชาวไอโอเนียนบนคาบสมุทรเอเซียน้อยมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิตต่อกัน นอกจากนี้พวกเฮลเลนส์ที่รักเสรีภาพอื่น ๆ ก็กระจัดกระจายกันไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ ในย่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียนด้วย

ผลจากการเดินทาง ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงบางส่วนของกรีกโบราณก็คือ

- 1. การเกิดรสนิยมใหม่ (new taste)
- 2. การเปิดตลาดใหม่ (new market)
- 3. การเกิดปัญหาใหม่ (new problem)

2. การปกครอง *

3. สรุปสาเหตุที่ทำให้มีการแสวงหาดินแดนใหม่คือ

- 1. ความกระหายที่ดิน
- 2. ประชากรล้นประเทศ
- 3. การเกิดสงครามระหว่างกันเองอยู่เสมอทำให้ประชาชนเบื่อหน่าย

4. ผลประการหนึ่งจากการแสวงหาดินแดนใหม่คือ การค้า ที่ทำให้เกิดชนชั้นพ่อค้านายทุน ผู้มั่งคั่ง และกลาสีธรรมดากับกรรมกรท่าเรือเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่ง โครงสร้างทางสังคมจึงเริ่มซับซ้อนและต่างก็พยายามเรียกร้องสิทธิของกลุ่มตน จนเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 17 B.C เมื่อมีการนำเงินเหรียญมาใช้ การสะสมเงินทำได้สะดวก มีชนส่วนน้อยมั่งคั่งขึ้น พวกขุนนางเจ้าของที่ดินเริ่มคลายความเมตตาเปลี่ยนจากระบอบอุปถัมภ์ เริ่มมีเผด็จการ และทรวาณิชย์เพื่อเข้ายึดอำนาจรัฐ